

TÜRKMEN ŞORTA SÖZLERİ VE NASREDDİN HOCA (EPENDİ)¹⁵

İhsan KALENDEROĞLU**

ÖZ

Türkmen folklorunda fıkra teriminin karşılığı olarak şorta söz, yomak veya anekdot kullanılmaktadır. Özellikle Ekim Devrimi'nden önceki Türkmen folklorunda çok önemli bir yere sahip olan fıkralar daha çok Türkmenlerin, "Ependi" adını verdikleri Nasreddin Hoca ile klasik dönem şairlerinden Keminâ; Esen Polad, Aldar Köse, Miralî ve Soltan Söyün gibi tipler çevresinde oluşturulmuştur. Bu tipler içinde en ünlüsü hiç şüphesiz Türk dünyasının ortak değerlerinden ve aksakallarından olan Nasreddin Hoca'dır. Nasreddin Hoca fıkralarıyla, hazırcıvaplığıyla, sosyal meselelere mizah anlayışıyla ve nüktedan bir şekilde bakarak kendine has bir üslup oluşturmuş; halk tarafından çok büyük ilgi görmüştür. Bu ilginin en yoğun olduğu Türk coğrafyalarından biri de Türkmenistan'dır. Türkistan coğrafyasında ve Türkmenistan'da özellikle Bolşevik dönemde gerek rejimi yayma sürecinde gerekse toplumu eğitmek için Nasreddin Hoca ve diğer fıkra tiplerinden çok etkin bir şekilde yararlanılmıştır. Her ne kadar Türkmen sahasında Nasreddin Hoca adına derlenen şorta sözlerle Anadolu sahasındaki fıkralar birbirinin benzeri olsa da 1934 yılından sonra başlatılan derleme çalışmalarında Nasreddin Hoca adının karşılığı olarak "Ependi" adıyla yeni şorta sözler toplanmıştır. Kimi zaman da güncel meselelere ait konular "Ependi" veya "Nasreddin" karakterleriyle işlenerek yeni şorta sözler (fıkra) oluşturulmuştur. Çalışmamızda, tarama yöntemiyle, mevcut kaynaklar doğrultusunda Türkmenistan'da "Ependi" adıyla derlenen şorta sözlerin toplum üzerindeki işlevinden, öneminden, algılanma, yorumlanma biçiminden ve yapılan çalışmalardan bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nasreddin Hoca (Ependi), Türkmen, şorta söz

¹⁵ Bu çalışma, 30 Eylül-2 Ekim 2016 tarihleri arasında Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi TUDAM ve Türk Dünyası Vakfı tarafından düzenlenen "Uluslararası Nasreddin Hoca Sempozyumu"nda sunulan bildirinin genişletilmiş şeklidir.

** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, kihsan@gazi.edu.tr

TURKMEN SORTA SOZ AND NASREDDIN HODJA (EPENDİ)

ABSTRACT

Sorta soz, yomak or anecdote are counterparts of jokes (Hodja stories) in Turkmen folklore. Jokes which have a crucial role in Turkmen folklore especially before the October Revolution were centered around especially Nasreddin Hodja, who was called “Ependi” by Turkmens, and the poets of the classical period such as Keminä, Esen Polad, Aldar Köse, Miralı ve Soltan Söyün. Nasreddin Hodja, one of the wise old men and shared values in Turkic World, is undoubtedly the most famous among these characters. With his jokes, wittiness and his unique sense of humour and his witty viewpoint of social problems, Nasreddin Hodja created his own genre in the Turkic world which has received a great deal of attention most notably in Turkmenistan. It was profited from the stories of Nasreddin Hodja and other types of jokes actively both to propagate the regime and to educate the society across Turkistan and Turkmenistan especially in the Bolshevik Revolution Period. Although the *sorta soz* which were compiled on behalf of Nasreddin Hodja in Turkmen literature are similar to the jokes (Hodja stories) in Anatolia, within the scope of compilation studies starting after 1934, new *sorta soz*s were collected with the name of “Ependi” corresponding the name of Nasreddin Hodja. At times, current events were discussed via the characters named “Ependi” or “Nasreddin” and new *sorta soz*s (jokes) were created. In this study, we will discuss the role of *sorta soz*s on the society, their importance, perceptions, the way of their interpretation, and the related studies in the literature by using the survey method on the current resources compiled with the name of “Ependi” in Turkmenistan.

Key Words: Nasreddin Hodja (Ependi), Turkmen, *sorta soz*

GİRİŞ

Türk düşünce hayatının ve mizah anlayışının en önemli temsilcileri arasında yer alan Nasreddin Hoca gerek Türk dünyasında gerekse Anadolu sahasında yüzyıllardır halk muhayyilesinde yaşamaya devam etmektedir. Peki, Nasreddin Hoca’yı bu kadar geniş bir coğrafyada, yüzlerce fıkrasıyla farklı kılan, insanların ortak öğrenme, eğlenme süreçlerinde birlikteliklerini sağlayan güç nedir? Fıkralarında derin bir felsefe bulunan, ortak değerler silsilesinin taşınmasında önemli bir görev üstlenen Nasreddin Hoca aynı zamanda bütün dünyaya mâl olmuş evrensel bir değerdir. Gerek yaşadığı dönemde kendi ürettiği fıkraları gerekse sonraki yüzyıllarda onun fikra tipine uygun olarak anonim şekilde Türk dünyasında ve Anadolu’da oluşturulan fıkralar bugün pek çok Türk lehçesine ve yabancı dile çevrilmiştir. Nasreddin Hoca denildiğinde aklımıza pratik zekâ, hazırcevaplık, eleştiri, kinaye, gibi pek çok önemli unsur gelmektedir.

Yapılan araştırmalar, özellikle 20. yüzyılda kitle iletişim araçlarının teknolojik olarak halka ulaşmadığı dönemlerde en önemli araçların başında hiç şüphesiz anonim, sözlü kültür unsurlarının geldiğini göstermektedir. Bu yüzyılda özellikle Sovyet Rusya, yeni kurulan rejimi Türkistan coğrafyası başta olmak üzere, çok geniş bir alanda inşa ederken edebi eserlerden, folklor ürünlerinden yararlanma yoluna gitmiş; bu alanlara ait türleri halka ulaşımda ve rejimin önemli yapıtaşlarını aktarmada birer araç olarak kullanmıştır. Bu türlerden biri de hiç şüphesiz, fıkradır. Türk dünyasında işlevleri ve kullanım şekli yönüyle birbirinden farklı isimler verilen fıkraların en yoğun kullanıldığı Türk topluluklarından biri de Türkmenistan Türkmenleridir.

Türkmen folklorunda fıkra teriminin karşılığı olarak şorta söz, yomak, rivayet ve anekdot terimleri kullanılmaktadır. “Şorta söz”ün sözlükteki ilk anlamı “anekdot”, ikinci anlamı ise “değişken; etkileyici”dir. (Tekin vd. 1995: 608) “Yomak” ise “cinas, kelime oyunu” (Tekin vd. 1995: 706) olarak geçmektedir. Sovyetler Birliği döneminde Türkmenistan’da folklor çalışmalarlarıyla dikkati çeken Baymuhammet Garriyev “şorta” kelimesinin etimolojisiyle ilgili olarak “şorta”nın (şarta kesmek, şatırdatıp, ganırtıp/eğip, büküp almak) manasına yakın olduğunu belirtmiştir (Garriyev, 1980: 3). Burada “şarta kesmek, çatırdatıp, koparıp, söküp almak” anlamında kullanılmıştır. Rivayet ve anekdot ise anlam ve kullanım bakımından bizim edebiyatımızdaki gibidir. Türkmen folklorunda şorta sözün diğer kullanım şekillerinden en büyük farkı anonim olmasının yanı sıra şahısların isimleriyle birlikte anılması ve anlatılmasıdır. Bu yönüyle Türkmenistan’da özellikle Ekim Devrimi’nden önceki Türkmen folklorunda çok önemli bir yere sahip olan şorta sözler (fıkralar), daha çok Türkmenlerin, Ependi adını verdikleri Nasreddin Hoca veya Hocanasreddin Ependi, klasik dönem şairlerinden Keminä, Esen Polad, Aldar Köse, Capbaklar, Miralı ve Soltan Söyün gibi tipler çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu tipler içinde en ünlüsü şüphesiz Nasreddin Hoca’dır. Nasreddin Hoca veya Türkmenler arasındaki yaygın kullanım şekliyle “Ependi” adına pek çok fıkra farklı coğrafyalardaki rivayetleriyle yüzyıllara göre farklı şekillerde yorumlanmıştır. Türkmenistan’da Çarlık döneminde Nasreddin Hoca şorta sözlerinin Anadolu rivayetlerinden pek farklı olmadığı ve farklı yorumlanmadığı görülürken Ekim Devrimi’nden sonraki süreçte sistematik olarak rejimin ruhuna uygun şekilde değiştirildiği ve yorumlandığı tespit edilmiştir.

Türkmen araştırmacılarından Berkeliyev’in tespitlerine göre, Türkmen sahasındaki Nasreddin Hoca fıkralarının hangi döneme ait olduğu belli olmamakla birlikte; yüzyıllarca devam eden süreçte şorta sözlerin her birinde Ependi çok akıllı, yetenekli, sakın biri değilmiş gibi görünse de o, sıradan, emekçi insanlara kinayeli sözler söylemenin yanı sıra hayatın kötü yanlarını eleştirmiştir. Ayrıca, dönemin bütün yöneticilerinin, sahtekârların, düzenbazların, zenginlerin ve din adamlarının durumunu çok ağır şekilde hicvetmiştir. Ayrıca, Ependi adıyla anlatılan fıkralarda hayatın çeşitli zorluklarına, çilele-

rine, sosyal bakımdan eşitsizliğe, zalimlerin zulmüne ve adaletsizliğine değinilmiştir (Berkeliyev, 1967: 39). Bir diğer Türkmen folkloru araştırmacısı Şamuhmet Halmuhammedov da benzer değerlendirmeler yaparak Hocanasreddin şorta sözlerinin bütün birlik cumhuriyetlerine yayıldığını; farklı isimlerle neşredildiğini; sadece folklor alanında değil, Türkmen Sovyet yazarlarının da pratik yazarlık gelişimine katkıda bulunduğunu belirtmiştir (Halmuhammedov, 1977:101). Şorta söz, Ependi ve diğer fıkra tipleriyle ilgili yapılan bütün çalışmalarda, bu türün toplum üzerindeki yapıcı, eğitici etkisinden bahsedilmiş olup özellikle Ependi'ye ait Türkmen şorta sözlerinin, dönemin adaletsizliklerini yansıtmada, Bolşevik rejimin en ücre köşedeki halka ulaştırılmasındaki önemi sürekli örneklerle vurgulanmaya çalışılmıştır.

Bu doğrultuda, Türkiye versiyonundaki şekliyle “Nasıl Olsa Yarın Kıyamet Kopacak” fıkrasının “Ertir Ahırzamana” şeklindeki Türkmen versiyonunu Türkmen araştırmacılarından Akiniyazov yorumlarken, Nasreddin Hoca'nın körpe kuzusunu yemek için plan kuran din adamlarının ve açgözlülerin, o dönemde “cennet, cehennem, ahir zaman, ahiret” gibi kavramlarla halkı korkuttuğunu, fakir, aç kalmış Türkmen halkının haklarını gasp ettiklerini, dinî yönden sömürüldüğünü; zayıf, emekçi halkın bu şekilde dini istismar edenlere tâbi olmak zorunda bırakıldığını vurgulamıştır. Yine bir başka değerlendirmede ahiret, Müslüman din adamları tarafından eğitimsiz halk kitlesinin aklına, düşünce yönünden tesir etmek için önemli bir vasıta olarak görülmüştür (Akiniyazov, 1980: 11). Berkeliyev de aynı fıkra için “Ependi, hayâsız mollaların hakkından geliyor, onlara hakkını yedirmiyor ve aldatmıyor.” şeklinde bir yorum yapmıştır. Bir başka fıkra örneğinde de zavallı, aç, perişan durumdaki, halkı temsil eden *Ependi*, *hamal olup bir tüccarın içinde çaydanlık ve kase bulunan sandığı dükkana taşımak üzere anlaşır. Tüccar Ependi'ye sana para yerine üç nasihat vereceğim der. Ependi kabul eder. Tüccarın nasihatleri: Birincisi, “Açlık tokluktan iyidir deseler, inanma”, ikincisi, “Uzak yola gidildiğinde piyade atlıdan iyidir deseler inanma”, üçüncüsü de “Dünyada senin gibi ahmak var deseler inanma”. Ependi buna çok üzülür, öfkelenir ve omuzundaki sandığı yere çalar. Tüccara dönüp “Sana da bu sandığın içindekilerden kırılmayan biri kaldı deseler inanma !” demiştir. (Berkeliyev, 1967: 39-40). Bu fıkra örneğinde de toplumdaki sınıf farkının dile getirildiği, zenginlerin insanları ahmak yerine koyarak onlara gayri insani davrandıkları belirtilmiştir.*

Fıkra tipi olarak Nasreddin Hoca'nın Timur'la olan münasebeti Türkmen fıkralarına da yansımıştır. Türkmen Nasreddin Hoca fıkralarında “Teymirleñ” veya “Teymir” olarak yer alan Timur'un Nasreddin Hoca'yla çağdaşlığı konusuyla Türkmenler çok fazla ilgilenmemiştir (Şahin, 2010: 136). Ancak burada da Berkeliyev'e göre Timurleng o dönemdeki halka acımayan, halkı köle gibi gören yönetici kesimini temsil etmektedir. Buna benzer tiplerle de Ependi - aşağıdaki fıkra örneğinde olduğu gibi- başa çıkmıştır.

Bir gün Timurleng Hocanasreddin'e: "-Benim değerim kaç tenge? diye sorar. Ependi ona:

-Yedi tenge –diye cevap verir.

Timurleng: Ben biraz önce sizin şehrinizden şu belimdeki kuşağı yedi tengeye aldım; sadece bu kuşağın değeri yedi tenge- diyerek öfkelenildiğinde,

Ependi: O kuşağın olmasa, sen bir tenge bile etmezsin.” (Berkeliyev, 1967: 40) diyerek dönüp gider. Bu şekildeki fıkra örneklerine ve yorumlanma biçimlerine sıklıkla rastlanmaktadır. Ancak burada vurgulamak istediğimiz, gerek Nasreddin Hoca'nın yaşadığı dönemde kendisine ait fıkralarda gerekse sonradan ona izafe edilenlerde onun tip özelliklerinin yanı sıra dönemselsel olarak toplumdaki algı biçimlerine göre istenildiği şekilde kullanılması ve yorumlanmasıdır. Sovyet dönemi Türkmenistan'da da durum genel olarak bu şekildedir. Belirtilen fıkra örneklerinde ve daha birçok fıkrada dönemin araştırmacıları bir şekilde fıkranın temasını Sovyet rejiminin siyasi görüşü ve savunduğu değerlerle özdeşleştirmiştir. Hâlbuki Nasreddin Hoca'nın yaşadığı dönemle, Türkmen rivayetindeki fıkraların yorumlandığı dönem arasında yüzyıllar vardır. Aynı şekilde Ependi veya Nasreddin Hoca fıkralarının yukarıdaki gibi yorumlanmasına diğer Türk boylarında da rastlanmaktadır. Özkan'ın tespitine göre, Tatarlar arasında II. Dünya Savaşı yıllarında çıkarılan bir cephe gazetesinde savaştaki askerlerin moralini yükseltmek için “Hoca Nasreddin Front”ta (Cephede)” serileriyle yayımlanan fıkraların askerler ve halk arasında büyük ilgi görmesi üzerine yeni Nasreddin Hoca fıkraları oluşturulmuştur. Bu fıkralardan birinde Hoca, “*Savaş sırasında korkusuzca Alman karargâhında dolaşır. Hitler'in askerleriyle konuşur. O, sözünü çekinmeden söyleyen bir cesaret abidesidir. Hem cephe hem de söz savaşında düşman olarak takdim edilen Almanları mağlup eder. Hatta bir fıkrada Tatar Türkleri, Hoca'yı Hitler'le bile karşılaştırırlar. Alman karargâhında dolaşan Hoca, Hitler'e rastlar ve endişesinin sebebini sorar. Hitler: “Kaçarsam yakalarlar, yakalayınca da kurşuna dizerler.” diye dert yanınca Hoca, “Hey ahmak sen boşa kaygılanıyorsun, seni hiç vurup, (kurşun) ziyan ederler mi, seni asarlar!”* (Özkan, 1999: 23-24) der, şeklinde Sovyet ordusuyla savaşan Hitleri ve Alman ordusunu küçük göstermek, alay etmek için kullanırlar. Türkmenistan'da ise II. Dünya Savaşı'na ait fıkralar Nasreddin Hoca etrafından ziyade daha çok Hitler, Alman ordusu ve faşizmi yerme amacıyla oluşturulmuş ve üretilmiştir. Bu tür fıkra örneklerini 1943 yılında Sovyet Edebiyatı Dergisi'nde yayımlanan “Antifaşistik Şorta Sözler” adını taşıyan seride görmek mümkündür. Özellikle Stalin döneminde, II. Dünya Savaşı'nda Almanlarla yapılan mücadelede Rus askerinin cephedeki mücadele gücünü artırmayı hedefleyen dönemin araştırmacıları, toplam 32 fıkrayı Türkmenlerin kendi kültürlerine ait olmasa da Rusçadan Türkmençeye tercüme etmişlerdir. Bu fıkra örneğinden birisi şöyledir:

Votka Bitirdi

Almanların bir generali emrindeki bir askeri yanına çağırıp:

*-Tanklarla ortalığı karıştırıp piyadeleri bu gece dağıt, diye emretmiş.
O sırada asker;*

-Mümkün değil, demiş.

- O niye, tankların yakıtı mı bitti?

*- Yok büyük general, piyadelerini votka bitirmiştir diye cevap vermiş
(Gurbansâhet, 1943: 23).*

TÜRKMENİSTAN'DA NASREDDİN HOCA İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Türk dünyasında Nasreddin Hoca hakkında yapılan çalışmaların tarihine bakıldığında, Azerbaycan'da Celil Mämmetkulizade'nin 1906 yılında çıkardığı "Molla Nasreddin" dergisi görülmektedir. Türkmenistan'da ise 1925 yılında ilk sayısı çıkarılan "Tokmak" dergisinde "Ependi, Keminä, Miralı ve Soltansöyün, Capbaklar, Esenpolad" gibi tiplerin fıkralarına yer vermeye başlanmış. Aynı zamanda burada yayımlanan fıkra örnekleri, Körmolla, Mollamurt, Berdi Kerbabayev, Durdı Gılıç, Ata Salıh, Ata Köpek Mergen, Garaca Burunov, Yakup Nasırlı gibi yazar ve şairlerin eleştiri yönlerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Halmuhammedov, 1977:103).

Türkmen folkloruyla ilgili genel çalışmaların tarihi, 1940'lı yıllarda başlayan derleme çalışmaları ve bu çalışmalardan elde edilen materyallerin derli toplu bir şekilde 1974 ve 1976 yılında kitap hâlinde basılmasıyla başlamaktadır. 1935 yılından itibaren Sovyet rejiminin yöneticileri bütün birlik cumhuriyetlerinde olduğu gibi Türkmenistan'da da eski geleneksel folklor çalışmalarının yerine, yeni rejime uygun bir model yaratma çalışmalarına başlamışlardır. Aynı zamanda toplumun bütün kesimine hitap eden folklor eserlerinden de politik bir araç olarak yararlanma yoluna gitmişlerdir. Bu amaçla yetiştirilen Türkmen folklor araştırmacılarından, Kakabay Seyitmıradov, Köneürgeç ve Lenin'de, Babış Mämmetyazov Yılanlı ve Tagta'da, Şamuhammet Halmuhammedov Tecen, Murgap, Merv ve Saragt'ta, Amangül Durdıyeva ise Kaka, Gazancık ve Gızılubat'ta bizzat derlemeler yapmak suretiyle Türkmen folkloruyla ilgili çok önemli veriler elde etmişler, bu verileri tasnif etmek suretiyle özellikle türlere göre yazarak Türkmen Folklorunuñ Hâzirki Zaman Yagdayı (1974)" ve "Türkmen Folkloru Hâzirki Zamanda "Makalalar Yığındısı (1976)" adlı çok önemli iki kitap neşretmişlerdir. Bu kitaplarda yer alan şehirlerde yapılan derleme çalışmalarında dikkat çeken en önemli tür destan ve masallardan (erteki) sonra şorta sözler olmuştur. Şorta sözler içinde de mutlaka Ependi veya Hocanasreddin adıyla, Nasreddin Hoca'ya değinilmiş; ancak çok zengin fıkra örneklerine yer verilmemiştir.

Özellikle, Merv şehrinde yapılan derleme çalışmalarında derlenen 3 Nasreddin Hoca fıkrasına yer verilmiş; diğerlerinde ise daha çok değerlendirme yapılarak Nasreddin Hoca ve fıkralarının, yukarıda belirtilen şehirlerde bulunduğu değinilmiştir. Ayrıca diğer fıkra tiplerinin varlığı ve özellikle Mah-tımku, Kâmine, Ata Salih, Ata Köpek Mergen gibi şairlere atfedilen fıkra örnekleriyle diğer yerel fıkra tiplerine değinilmiştir.

Derleme çalışmaları dışında gerek Rus gerekse Türkmen araştırmacıların çeşitli dönemlerde yaptıkları hem Nasreddin Hocayla hem de Türkmen şorta sözleriyle ilgili çalışmalar da mevcuttur. Kronolojik olarak bu çalışmaların en önemlilerinden birini 1937 yılında Yakup Nasırlı yapmıştır. Nasırlı'nın Nasreddin Hoca ile ilgili yazmış olduğu "Ependi" adlı kitabı 219 sayfadan ibaret olup, Türkmenistan'da o döneme kadar Nasreddin Hoca ile ilgili anlatılan şorta sözlerin (fıkra) tamamını kapsamaktadır. Eserde ayrıca, Nasreddin Hoca'nın "Ependi, Mollanasreddin, Nasreddin Ependi, Hoja Nasreddin Ependi" adlarıyla sadece Türkmenler arasında değil, tüm Türkistan'daki Türk toplulukları arasında da meşhur olduğu vurgulanmıştır (Berkeliyev, 1980: 26). 1941 yılında Yakup Nasırlı önceki çalışmasına eklemeler yaparak ikinci kez Nasreddin Hoca fıkralarını neşretmiştir (Halmuhammedov, 1977:7). 1963 yılında ise Aman Kekilov ve Mâti Kösayev'in editörlüğünde çıkarılan "Yomaklar hem Değişmeler" adlı 268 sayfalık kitapta Nasreddin Hoca'nın fıkralarına da yer verilmiştir. Ayrıca aynı yıl dönemin "Sovyet Türkmenistanı", "Kommunist", "Sovyet Edebiyatı" gibi dergilerinde de Nasreddin Hoca fıkraları neşredilmiştir. 1980 yılında "Magarif Neşriyatı"ndan Baymuhammet Garıyev tarafından önsözü yazılan "Yomaklar" adlı çalışmada da Nasreddin Hoca fıkralarına yer verilmiştir. 1990 yılında ise Türkiye, Azerbaycan, İran, Uygur, Özbek, Kazak, Türkmen versiyonlarının yer aldığı kitap "Yıgrimi Üç Ependi" adıyla Oraz Akmammedov tarafından Rusçadan çevrilmiştir.

Türkmen folklorunda, Nasreddin Hoca ile ilgili 1991 yılındaki bağımsızlık sonrası ilk çalışma, 1993 yılında Aşkabat'ta Muhammetnazar Annamuhammedov ile Şamuhammet Gandımov tarafından "Ependi Şorta Sözler, Yomaklar" adıyla yayımlanmıştır. Bu çalışma İsa Özkan tarafından Türkiye Türkçesine aktarılarak 1999 yılında TİKA yayınları arasından çıkmıştır. Eserde, birçoğu Türk halk edebiyatında da mevcut olan Nasreddin Hoca fıkralarının Türkmen rivayetlerinden oluşan 337 fıkra mevcuttur.

SONUÇ

Türk dünyasının ortak kültür değerlerinden olan Nasreddin Hoca ve fıkraları yüzyıllardır, ortak düşünce, akıl, mizah, eleştiri unsuru olarak varlığını devam ettirmektedir. Özellikle günümüzde her zamankinden daha çok ihtiyaç duyduğumuz Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklardaki birlik ve beraberliğin en somut delillerinden biri olan Nasreddin Hoca ve fıkraları ortak dil ve edebiyat bilinci oluşturmada, nesillerimizin birbiriyle iletişim

kurup kaynaşmasında en büyük yapı taşı niteliğindedir. Tarihe mâl olmuş bu abide şahsiyetlerin ve onların eserlerinin ne kadar önemli olduğunu, Sovyetler Birliği döneminde Rusların bize ait olan değerlerden nasıl faydalandığını örnekleriyle ifade ettik. Türk dünyası olarak belki de en büyük şansımız, Ahmet Yesevi, Yusuf Has Hacip, Kaşgarlı Mahmut, Korkut Ata, Nasreddin Hoca gibi bilge aksakallara sahip olmamızdır. Burada önemli olan bu sahipliğin yanı sıra onların bize bıraktığı eserlerindeki Türk kültürüne ve düşünce hayatına ait ortak felsefeyi, mefkûreyi anlamak ve anlatmaktır. Yapılan bilimsel toplantılar, anma etkinlikleri elbette çok önemli ve yerindedir. Burada vurgulamak istediğimiz, amaç sadece belirli günlerde belirli şahsiyetleri anma şeklinde olmaması, aynı zamanda adına etkinlikler düzenlenen şahsiyetlerin eserlerindeki Türklüğe, Türk kültür ve edebiyatına ait değerler, çocuklarımızı geleceğe hazırlamada bir araç olarak kullanılmalıdır. Günümüzde gerek ilk ve ortaöğretim gerekse yükseköğretimin ilgili programlarında belirttiğimiz bu bilge şahsiyetlere ait bilgilere, eserlerindeki felsefi derinliklere, mesajlara yeterince değinilirse, bizleri geleceğe taşıyacak neslimizi inşa sürecinde çok farklı sonuçlar elde edilecektir. Bu doğrultuda yapılan çalışmaların ortak hedeflerinden ve en önemli çıktılarında biri bu olmalıdır.

KAYNAKÇA

AKİNİYAZOV, G. B. (1980). *Dilden Dile Geçyän Halk Dörediciligi ve Din*, Aşkabat: Türkmenistan SSR “Bilim Cemgıyeti Yay.

AKMÄMMEDOV, O. (1990). *Yigirmi Üç Ependi*, Aşkabat: Magarif Neşriyatı.

BERKELİYEV, K. (1967). “*Şorta Sözlere ve Halk Rovayatları*”, *Türkmen Halk Dörediciligi Boyunça Oçerk*, Aşkabat: İlim Neşriyatı.

BERKELİYEV, K. (1980). *Türkmen Halk Dörediciligi Boyunça Görkezici*, Aşkabat: İlim Neşriyatı.

GARRİYEV, B. (1980). *Şatlık Hem de Payhas Çeşmesi*, “*Yomaklar*”, Aşkabat: Magarif Neşriyatı.

GURBANSÄHET, G.D. (1943). “*Antifaşistik Şorta Sözlere*”, *Sovyet Edebiyatı Dergisi*, S. 2.

HALMUHAMMEDOV, Ş. (1977). *Türkmen Halk Yumorını ve Satirasını Özboluşluluğı*, Aşkabat: İlim Neşriyatı.

ÖZKAN, İ. (1990). *Ependi/Şorta Sözlere, Yomaklar*, Ankara: TİKA Yay.

SEYİTMİRADOV, K, HALMUHAMMEDOV, Ş. (1976). *Türkmen Folkori Házirki Zamanda*, Aşkabat: İlim Neşriyatı.

SEYİTMİRADOV, K, HALMUHAMMEDOV, Ş. (1974). *Türkmen Folkorını Házirki Zaman Yagdayı*, Aşkabat: İlim Neşriyatı.

ŞAHİN, H. İ. (2010). Türkmenistan’da Nasreddin Hoca ve Timur Fıkraları, *Bilgi Dergisi*, S. 55.

TEKİN, T. vd. (1995). *Türkmençe-Türkçe Sözlük*, Ankara: Simurg Yay.